

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: विमंवि-२०१४/प्र.क्र.१२२/का.१४१६

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२

तारीख: ०४ ऑगस्ट, २०१४

वाचा

- १) शासन निर्णय क्रमांक: वैविम-१००१/प्र.क्र.१७१/का-१४५२, दि.२३.८.२००९
- २) शासन निर्णय क्रमांक: वैविम-११०१/प्र.क्र.३३८/का-१४५२, ३१.१०.२००२.
- ३) शासन निर्णय क्रमांक: वैविम-१००६/प्र.क्र.४१७/ का-१४५२, दि.२६.१२.२००६.
- ४) शासन निर्णय क्रमांक: वैविम-१००८/प्र.क्र.३८६/का-१४१६, दि.२४.७.२००९.
- ५) शासन निर्णय क्रमांक: वैविम-२००९/प्र.क्र.५२३/का-१४१६, दि.२९.१०.२००९.

प्रस्तावना

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद ३७१ (२) नुसार मा.राज्यपाल यांच्यावर सोपविण्यात आलेल्या विशेष जबाबदारींतर्गत विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळे स्थापन करण्यात आली आहेत. या मंडळांच्या स्थापनेपासून मंडळांच्या कार्यक्षेत्रामध्ये अनुशेष निर्मूलनासाठी विकास कामे हाती घेण्यासाठी दरवर्षी देण्यात येणारा रु.१०० कोटी विशेष निधी सन २०११-१२ या वर्षापासून मा.राज्यपालांच्या दि.१० मार्च, २०११ रोजीच्या निदेशानुसार बंद करण्यात आला आहे. मा.राज्यपाल यांनी दि.३०एप्रिल, १९९४ रोजीचे "विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळे आदेश, १९९४" आदेश अधिक्रमित करून दि.५ सप्टेंबर, २०११ रोजीच्या "विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळे आदेश, २०११" या आदेशान्वये विकास मंडळांची रचना व कार्य सुधारित केली आहेत. त्यास अनुसरुन विकास मंडळांनी असा निधी बंद करण्यापूर्वी मंडळांच्या कार्यक्षेत्रात झालेली कामे व त्याचा सकारात्मक परिणाम तेथील विकासावर झाला असला तरी अजूनही प्राथमिक सुविधा सर्वत्र पोचलेल्या नाहीत, त्याकरिता विकास मंडळांच्या माध्यमातून निधी उपलब्ध करून द्यावा, अशी विनंती केली आहे. विकास मंडळांच्या विनंतीनुसार विशेष निधी पुन्हा सुरु करण्याबाबतचा प्रस्ताव मा.राज्यपाल यांना फेरविचारार्थ सादर करण्यात आला होता

शासन निर्णय

शासनाच्या प्रस्तुत प्रस्तावास मा.राज्यपाल यांनी केवळ वित्तीय वर्ष २०१४-१५ या एक वर्षाकरिता विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र मंडळांकरिता प्रत्येकी रु.१०० कोटी निधी उपलब्ध

करुन देण्यास संमती दर्शविली आहे. त्यानुसार सन २०१४-१५ या वर्षात विशेष निधी लेखाशिर्ष- "मागणी क्र.ओ-१०-४५१५-इतर ग्रामविकास कार्यक्रमावरील भांडवली खर्च (००) वैधानिक विकास मंडळांच्या क्षेत्रांतर्गत विकास कार्यक्रम, २७ लहान बांधकामे (४५१५ ००३९) योजनांतर्गत, दत्तमत " या योजनेतून उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

२. या योजनेतर्गत मंडळांना प्राप्त होणारा निधी खर्च करण्याबाबत मा.राज्यपाल यांनी खालील प्रमाणे निदेश दिल आहेत-

अ. मानव विकास कार्यक्रमांतर्गत नियोजन विभागाने दि. १९.७.२०११ व दिनांक १२.०७.२०१२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये अनुक्रमे निश्चित केलेले १२५ तालुके व ४५ 'क' वर्ग नगरपालिका क्षेत्रामधील मानव विकास निर्देशांक वृद्धींगत होण्याच्या दृष्टीने प्रत्येक मंडळाने वरील निधीच्या किमान ५० टक्के निधीचा वापर करावा. मात्र प्रत्येक तालुका अथवा नगरपालिकेसाठी कमाल रु. ३.०० कोटीच्या मर्यादेतच कामांची शिफारस करावी. या मर्यादेत ज्या तालुक्यांमध्ये विकास निधी खर्च करावयाचा आहे त्या तालुक्यांच्या संख्येवर मात्र कमाल मर्यादा असणार नाही. नियोजन विभागाने तयार केलेल्या योजनांशी सुसंगत मानव विकास निर्देशांक घटकांवरच खर्च करण्यात यावा. या शिवाय मानव विकास कार्यक्रमांतर्गत त्या त्या तालुका व नगरपालिका क्षेत्रामध्ये मानव विकास निर्देशांक उंचावण्याच्यादृष्टीने मंडळाने योजना तयार करुन नियोजन विभागाच्या मान्यतेसाठी सादर केल्यास त्याचाही विचार करण्यात येईल.

ब. वरीलप्रमाणे निधी वाटपानंतर उर्वरित निधीमधून खालील कामांकरिता विकास मंडळे शिफारस करु शकतील :-

- (१) आदिवासी/ अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रमांतर्गत तालुके/ टँकरद्वारे पाणी पुरवठा होणाऱ्या गावांमधील पाणी पुरवठा योजना.(मदत व पुनर्वसन किंवा पाणी पुरवठा विभागाने निश्चित केलेल्या निकषांनुसार)
- (२) लोकहितार्थ जलसंधारणाची नवीन कामे, यामध्ये साखळी बंधा-यांवर विशेष भर असेल.
- (३) मलनिःसारण व्यवस्था व तत्सम पर्यावरण रक्षण व पर्यावरण संवर्धन विषयक कामे.
- (४) राज्य शासन मान्यता प्राप्त महिला कल्याण योजनांकरिता निधी.
- (५) कृषी व वनौपज मूल्यवर्धन/ साठवणूक व्यवस्था.

- (६) नाविन्यपूर्ण योजना (एकूण निधीच्या ५ टक्के मर्यादेत)
- (७) विशेष निधीमधून घेतलेल्या कामाचे संनियंत्रण व मूल्यमापन (एकूण निधीच्या ०.५ टक्के मर्यादेत)
- (८) आयुक्त, अपंग कल्याण यांच्याशी विचारविनिमय करून शारिरीकदृष्ट्या अपंग घटकांसाठी साधने, प्रशिक्षण आणि त्यासाठी कार्य करणाऱ्या संस्थांची कार्यालयीन संवेदनशीलता वृद्धींगत करण्यासाठी निधी (एकूण निधीच्या ३ टक्के मर्यादेत.)
- (९) पंचायत विस्तार अनुसूचित क्षेत्र अधिनियम १९९६ अंतर्गत १५ टक्केपेक्षा अधिक तालुके (गट) विदर्भ आणि उर्वरित महाराष्ट्रात असून त्यांनी या प्रदेशातील जवळजवळ २० टक्के भाग व्यापले आहे ही बाब विचारात घेता, या दोन्ही प्रदेशांनी पंचायत विस्तार अनुसूचित क्षेत्र अधिनियमाच्या अंमलबजावणीकरिता एकूण निधीच्या कमीतकमी ५ टक्के इतका निधी स्वतंत्ररित्या राखून ठेवावा. त्याअंतर्गत जीवनमान सुधारणा उपाययोजना, लघु जल साठवण व्यवस्थापन, प्रशिक्षण इत्यादींचा समावेश असेल.
- (१०) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी आवश्यक साहित्य खरेदी, तांत्रिक शाळांसाठी आवश्यक साहित्य खरेदी, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे व उपकेंद्रे आणि ग्रामीण रुग्णालयांसाठी यंत्रसामुग्री, सार्वजनिक स्वच्छतागृहे, स्मशानभूमी कामांसाठी निधी, ग्रामीण पाणी पुरवठा अंतर्गत कूपनलिका, विंधन विहिरी, नळ पाणी पुरवठा योजना इ.करिता निधीचा वापर करता येईल.प्रस्तुत कामांचे नियोजन व कार्यान्वयन शक्यतोवर विकेंद्रीकरणाचे तत्व लक्षात घेऊन करावे.

३. विशेष निधींतर्गत रस्ते, गटारे, व्यायाम शाळा, समाजमंदिर तसेच अशा प्रकारची कामे या योजनेमधून घेता येणार नाहीत.

४. सन २०१४-१५ या आर्थिक वर्षात उपलब्ध होणा-या विशेष निधीपैकी ५० टक्के निधी विकास मंडळांनी, नियोजन विभागाने दिनांक १९.०७.२०११ व १२.०७.२०१२ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये निश्चित केलेले तालुके व नगरपालिका क्षेत्रांकरिता समन्यायी प्रमाणात निश्चित करावा.

उर्वरित निधीपैकी ०.५ टक्के इतका निधी विशेष निधीतून हाती घेतलेल्या कामांचे संनियंत्रण व मूल्यमापन याकरिता राखून ठेवावा व उर्वरित ४९.५ टक्के निधी मंडळाच्या कार्यक्षेत्रांतर्गत जिल्हयांमध्ये लोकसंख्येच्या प्रमाणात निश्चित करावा. विकास मंडळांनी कामांच्या शिफारशी करताना जिल्हानिहाय निश्चित निधीच्या मर्यादेतच कराव्यात. त्यापेक्षा अधिकच्या शिफारशी जिल्हाधिकारी यांनी विचारात घेऊ नयेत. तसेच, विशेष निधी केवळ सन २०१४-१५ या वर्षासाठीच असल्याने कामांची शिफारस करताना निश्चितपणे याच वर्षात पूर्ण होतील अशाच कामांची शिफारस करावी.

५. जिल्हाधिकारी यांनी मंडळांकडून शिफारशी प्राप्त झाल्यानंतर शासनाचे प्रचलित नियम विचारात घेऊन संबंधित कार्यान्वयीन यंत्रणेकडून आवश्यक त्या सर्व बाबींची पूर्तता करून घ्यावी व तद्रंतर प्रशासकीय मान्यता प्रदान करून निधी वितरीत करावा. कार्यान्वयीन यंत्रणांनी कामाचे प्रशासकीय आदेश व तद्वृष्टंगाने निधी वितरण आदेश प्राप्त झाल्याशिवाय कार्यारंभ आदेश निर्गमीत करू नयेत.

६. मा.राज्यपाल यांच्या "विदर्भ, मराठवाडा व उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळे आदेश, २०११" या आदेशानुसार निश्चित केलेल्या विकास मंडळांच्या कामास अनुसरून उपलब्ध करून दिलेल्या निधीतून घेतलेली कामे, त्याव्द्वारे आरोग्य, शिक्षण आणि लोकांच्या जीवनमानात मानव विकास कार्यक्रमांतर्गत घेतलेल्या कामामुळे झालेली वृद्धी व या कार्यक्रमामुळे झालेला सकारात्मक परिणाम आणि अनुशेष निर्मूलन याबाबतचा सर्वकष अहवाल मा.राज्यपाल यांना दि.३० जून, २०१५ पर्यंत सादर करण्याचे मा.राज्यपालांचे निदेश आहेत. त्यानुसार विकास मंडळांनी स्वयंस्पष्ट अहवाल दि.३० मे, २०१५ पर्यंत मा.राज्यपाल यांच्या कार्यालयास व या विभागास सादर करावा

७. या पूर्वीचे शासन निर्णय दि.२३.८.२००१, दि.३१.१०.२००२, दि.२६.१२.२००२, दि.२४.७.२००९ व शासन परिपत्रक दि.२९.१०.२००९ अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१४०८०४१३०२१८२९१६ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(हे.वि.मालंडकर)

उप सचिव, नियोजन विभाग

प्रत,

मा.राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई-३५

मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई

मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई

मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन.

अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग

महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र -१, मुंबई

महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र -२, नागपूर

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१, मुंबई

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-२, नागपूर

सदस्य सचिव, विदर्भ विकास मंडळ, नागपूर

सदस्य सचिव, मराठवाडा विकास मंडळ, औरंगाबाद

सदस्य सचिव, उर्वरित महाराष्ट्र विकास मंडळ, मुंबई

सर्व विभागीय आयुक्त.

सर्व जिल्हाधिकारी.

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद

सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी.

सर्व विभागातील विभाग प्रमुख/ प्रादेशिक प्रमुख

वित्त विभाग (व्यय-८ / अर्थसंकल्प १५)

नियोजन विभागातील सर्व कार्यासने

निवड नस्ती (का-१४९६)